

Matěj autor píše, Matěj režisér škrtá

i-divadlo.cz / 2. 10. 2023, [Jiří Landa](#)

Dramatik a režisér Matěj Balcar přišel na sklonku loňské sezony s novinkou *Mnoho povyku pro lajk*, která se v repertoáru jeho domovského Divadla Na Jezerce začíná pomalu zabydlovat. Jde již o jeho třetí autorskou hru, kterou pro tuto scénu napsal. Za tu předchozí *Občan první jakosti* byl v Cenách divadelní kritiky nominován na nejlepší původní hru roku.

Za jakých okolností jste začal uvažovat o tématu hry *Mnoho povyku pro lajk*?

Tak dva tři roky zpátky jsem si začal všímat, kolik mladých lidí v mém okolí je nešťastných, má sklony k depresím a třeba i k sebepoškozování. A přitom jde mnohdy o mimořádně chytré a přemýšlivé mladé osobnosti s velkým potenciálem. Nicméně jim chybí jakási všední radost ze života, kompas, nebo tah na branku a vztahují na sebe problémy světa, se kterými nemohou nic udělat. Zároveň se cítí nepochopeni, a tím se postupně dostávají do jakési paralýzy, až jim najednou přijdou i pro nás zcela banální úkony jako nadlidsky těžké. A tak jsem začal pátrat, čím to může být, protože v mojí generaci „revolučních dětí“, byly takové stavy spíš vzácné. Při tom pátrání jsem narazil na texty a rozhovory neurologa Martina Jana Stránského, který se dlouhodobě zaměřuje na působení dopaminu, sociálních sítí a elektroniky na mozek lidí. A tak jsem našel odpověď na svoji otázku. Za vše, nebo tedy alespoň za tu obrovskou akceleraci psychických problémů u mladých můžou sociální sítě, blahobyť a lajky.

Míváte dřív název nebo napsanou hru?

Bude to znít asi divně, ale já si vždycky jako první vyrobím obálku divadelního textu i s názvem a svým jménem. Možná to je forma nějaké úchyvky, ale když se pak na tu obálku dívám, motivuje mě ke psaní. Čili ano, název mám obvykle jako první, nechávám ho na sebe působit a snažím se zbytkem hry dostat jeho náladě. Stejně tak to bylo i s *Mnoho povyku pro lajk*. Dlouho jsem o tom názvu přemýšlel, a nakonec jsem šalamounsky sáhl po klasikovi, který už o sítích nic nenapíše a nemůže ani proti mé výpůjčce svého titulu nijak protestovat. Snad jsem mu to moc nepokazil.

Zasahuje nějak divadlo do názvu hry?

K tomu nikdy nedošlo. Pamatuji si, že byla drobná polemika kolem *Občana první jakosti*, jestli to není příliš „ujeté“ a složité, ale nakonec název zůstal. A z toho mám radost, protože právě v té bizarnosti spatřuji hlavní kouzlo.

Psal jste hlavní roli *Lajku* už s vizí Jana Vlasáka?

Rád bych napsal, že ano, protože Honza je asi to nejlepší, co tu hru mohlo potkat. Nicméně šlo o nápad principála Jana Hrušínského a nutno dodat, že geniální. Já si při psaní spíš v duchu říkal, jak by v tom byl skvělý Miloš Kopecký, ale že takového herce už tady nemáme. A pak přišel Honza Vlasák a vyvedl mě z omylu. Zkoušení s ním byl pro mě asi dosud největší režijní zážitek. A navíc jsme si sedli i lidsky. Je to strašně fajn chlap.

Musel jste mu coby osmdesátníkovi některé výdobytky moderní technologie objevující se v textu vysvětlovat?

Ano. A taky byla legrace, jak se Honza pere s některými otázkami, jako jsou třeba fluidní gender apod. Vidíte mimořádně chytrého a vzdělaného chlapa, který je tolerantní, laskavý a trpělivý, ale nějakým tématům prostě vzhledem k osmi křížkům na krku už rozumět nemůže, i když se snaží. Takže jsme se u toho zkoušení hodně nasmáli.

z inscenace Divadla Na Jezerce Mnoho povyku pro lajk (foto: Martin Šimral)

Jaká část hry vám dá při psaní vždy nejvíc zabrat?

Vždycky je to konec. Na začátku chytíte slinu, víte, kam to směřuje, a pak se nestačíte divit, jak jste to věděli špatně... Asi ve třetině psaní přichází moment, kdy můj záměr začne žít vlastním životem a ukazuje mi cestu kudy jít, nabaluje další motivy, a pak je z toho zpravidla sto stran, přičemž nevím, co vyhodit a jsem z toho na infarkt. Posledně mě chytla i panická ataka a říkal jsem si, proč já vůl to vlastně dělám? No, odpověď je snadná. Mě ten proces vlastně hrozně baví, a to včetně těch propadů. Připadám si pak naživu. Když je konečně hotovo a kolaps nedorazil, přichází nejdelší, ale zato nejzábavnější fáze cizelování timingu a dialogů. Nejzábavnější říkám proto, protože už to máte tak nějak po kupě a jen si hrajete a vylepšujete, což mě naplňuje pocity pýchy a štěstí. Obvykle u toho ještě vylupnu sedmičku Chianti, a pak je to úplně super. Tedy, než začneme zkoušet. Potom to celé začíná nanovo...

Byla první čtenářkou opět vaše žena Kristýna Hrušínská?

Ano. Kristýnka byla opět první a byla to zase zábava, protože nám při čtení došlo, že asi budeme potřebovat další oči. Oba jsme totiž značně zkosnatělí heterosexuálové se sklonem ke staromilství. A tak bych vyzdvihl názorový přínos mého mladšího bráchy Janka, autora scény, a mojí sestřenky Karly, která se v této komunitě občas pohybuje. Kristýna si se mnou spíš notovala, jak jsme mimo.

Jak hodně se text měnil v průběhu zkoušení?

Vlastně minimálně. Největší změnou bylo klasicky krácení, protože mé texty trpí mnohdy na didaktičnost a ukecanost. Nicméně to vidím vždycky až ex post, když režírují. Tady přichází na scénu Matěj – filmový režisér a „nekompromisně stříhá“ text Matěje autora, jakoby ani nebyl jeho. Jsem rád, že už u toho nepláču. Ale trvalo to pár let.

Na Jezerce se ve vaší novince poprvé představila například Klára Jandová...

Hledání bylo dlouhé a Klára se nakonec ukázala jako ta nejvhodnější, protože přesně naplňovala mou představu Alexovy matky. A co jsem jí poznal, musím říct, že je to navíc moc fajn ženská.

Našli si k sobě Jan Vlasák a Martin Leták cestu rychle?

Myslím, že ano a vnímám, že Martin při zkoušení *Lajku* neskutečně herecky vyrostl. Bohužel ani ne tak mým přičiněním, ale právě spoluprací s Honzou Vlasákem a tíhou látky, která minimálně pro mě znamenala režijně asi největší oříšek dosavadní divadelní kariéry. Honza nás ale všechny jaksepatří vyučil, a tak jsme zase všichni o kus dál.

Máte v merku už další téma pro novou hru?

Ano. Díky bohu netrpím na nedostatek inspirace, ale spíš na nedostatek času a prostředků ty věci realizovat. Nedávno jsem začal intenzivně pracovat na oddechovější hře, žánrové noir detektivce, kterou bych rád věnoval své ženě a tchyni – ve smyslu, že tam mají hlavní role na tělo. A protože první mám vždy název a přebal, můžu prozradit, že se to bude jmenovat *To je vražda, zařvala!* Ano, opět nepříliš originální, zato výstižné! Pak mám ještě jedno téma, které jsem kdysi realizoval jako studentský film, a rád bych ho teď přepsal na divadelní hru. Měla by to být taková trochu černá komedie o partě lidí, kteří chtějí ukončit svůj život, a jak tak o to společně usilují, začínají zjišťovat, že se jim do toho vlastně moc nechce, protože je na světě přeci jen hezky. Ten film se jmenoval *Podivný flám* a jestli mě nenapadne nic lepšího, hra by se mohla jmenovat stejně.

Co vy a film?

Snažím se teď pracovat na filmové verzi *Občana první jakosti*, která by ovšem doznala tak markantních změn, že by šlo spíš o zcela nový tvar na stejný námět než adaptaci hry. To téma je silné, ale klíč, který máme na divadle, není úplně šťastný pro plátno. Takže mě čeká ještě dost práce a budu tak mít prostor využít zkušenosti z *Pánského klubu*, který mě mnohé naučil – jak se říká, příště budu chytřejší. Za to *Mnoho povyku pro lajk* už i na divadle v mnohém film připomíná, takže možná se pokusím i o to. A mimo vody filmu teď poprvé zkouším i ty televizní. Usilovně pracuji na osmidílném seriálu z lázeňského prostředí, který mě opravdu moc baví a věřím, že by mohl vzniknout.

Neprojevilo zájem o uvedení některé z vašich her už i jiné divadlo?

Projevilo, a moc mě těší, že je zájem i mimo rodinu. Nedělám to tedy snad úplně špatně. Největší zájem byl o *Pánský klub*, kde ta poptávka byla poměrně značná. Na hru má ale prozatím výhradnost Jezerka, takže momentálně se *Klub* hraje jen tam a na Slovensku v Malackách. Co se týče *Občana první jakosti*, tam byl ten zájem už dopředu o text, ale já jsem ho tehdy chtěl udělat „doma“, protože jsem v něm měl role pro celou rodinu a všichni jsou v tom skvělí. No, a o text *Mnoho povyku pro lajk* byl zájem též, ale protože jsem ho první nabídnul Honzovi Hrušínskému a on zareagoval tak rychle, že jsme začali zkoušet snad dva měsíce po tom, co ho přečetl, je i tenhle kus nakonec na Jezerce. Mám z toho radost, protože se tam podle mě hodí a je v dobré společnosti her jako jsou třeba *Mašini* nebo *Čapek*.

A ty nové věci? Tu první si u mě objednálo jiné pražské divadlo, takže to píšu pro ně, a u té druhé látky bychom si chtěli s Kristýnou vyzkoušet i produkci, protože divadlo nás oba baví a vnímáme, že by bylo fajn umět se kolem něj postarat o všechno. Ale uvidíme. Život je krásný ve své nepředvídatelnosti.

Jestlipak jste vzorný režisér chodící se dívat na reprízy svých inscenací?

Myslím, že jsem jeden z těch vzornějších. Jediné, co opravdu šidím, je *Občan první jakosti*, protože abych na něj mohl, musím zařizovat obsírně hlídání našich dvou synů – rozumějte, hraje v něm má žena i tchyně. Ale zkusím se polepšit...

